

ECONOMISCH
STATISTISCHE
BERICHTEN

Vacatures

Groote Bankinstelling

vraagt iemand met ruime ervaring op administratief en bedrijfs-organisatorisch gebied als

Hoofd van de administratieve afdelingen

Leeftijd ca. 40 jaar. Sollicitanten moeten in staat zijn met tact leiding te geven aan een groot personeel. Leden van het N.I.V.A. en de V.A.G.A. genieten voorkeur. Brieven onder no. 288 aan het bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Levensmiddelenindustrie vraagt

INGENIEUR

als assistent van de Directie voor bedrijfsorganisatie en onkostencontrole. Godsdienst R. K. Jonge energieke krachten, die reeds praktische ervaring op dit terrein hebben, worden verzocht, onder bijvoeging van een scherpe pasfoto, eigenhandig geschreven brieven in te zenden onder no. 291 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam. Voor prima krachten goede vooruitzichten.

De Nederlandsche Stichting voor Statistiek zoekt voor spoedige indiensttreding

eenige bekwame statistici

met opleiding in de handelswetenschappen (Staatspractijkdiploma, Boekhouden M.O. of daarmee gelijk te stellen opleiding). Voor zelfstandig economisch-statistisch researchwerk. Kennis van het bedrijfsleven strekt tot aanbeveling. Sollicitanten moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen. Brieven met uitvoerige inlichtingen: Lange Houtstraat 26, 's-Gravenhage.

Groote fabriek te Rotterdam vraagt geroutineerde vrouwelijke kracht als

Secretaresse - Buitenlandsch Correspondente

Vereischt wordt vlot kunnende correspondeeren in de drie moderne talen, bij voorkeur met ervaring verkregen door verblijf in het buitenland, steno, H.B.S.-opleiding; leeftijd niet boven 35 jaar.

Eigenhandig geschreven brieven met volledige inlichtingen omtrent persoon, opleiding, vervulde betrekkingen en copie-puntenlijst van het eind-examen H.B.S. onder lett. R.Z.Z. aan Nijgh & van Ditmar, Rotterdam.

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

DE BANK

VERSTREKT KOSTELOOS FORMULIEREN VOOR BETALINGSOPDRACHTEN

(alle gegevens daarop slechts eenmaal in te vullen)

ROTTERDAMSCHER BANKVEREENIGING

150 KANTOREN IN NEDERLAND

Naam. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heerengracht 320 - A'dam

Beoordeling en Beheer van vermogens, pensioen- en spaarfondsen, belegde reserves, effectenportefeuilles ten behoeve van ondernemingen, stichtingen, verenigingen, particulieren.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Drs. J. H. Gispert;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

R. MEES & ZONEN

Ao 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam

Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantiën)

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN

Een Vliegtuigindustrie
kan in de toekomst
in Nederland
niet worden gemist

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

Zeer binnenkort verschijnt van de hand van Drs. J. Slikboer

Mensenkennis

deel I van de reeks Toegepaste Psychologie

Een beknopt en helder werk van een man uit de praktijk, voor ieder, die veelvuldig met menschen omgaat of hun leiding moet geven.

Laat Uw typiste even het prospectus aanvragen van deze belangrijke reeks bij

H. A. M. Roelants - Uitgever - Schiedam

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

30e JAARGANG

DONDERDAG 22 NOVEMBER 1945

No. 1489

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

BERICHT.

Aan abonné's van ons weekblad wordt beleefd verzocht — voorzoover zij dit niet reeds deden — hun abonnementsgeld voor het jaar 1945, ten bedrage van f 20.85 voor het binnenland en f 23.— voor het buitenland (voor boekhandelaren resp. f 16.35 en f 19.—), vóór 1 December a.s. te voldoen op girorekening no. 8408 of op onze rekening bij de heeren R. Mees & Zoonen, alhier.

Na dien datum zullen wij over het betreffende bedrag verhoogd met incassokosten, per kwitantie disponeeren.

INHOUD:

	blz.
Theorie der geldzuivering door Prof. Dr. P. Hennipman	240
Werkclassificatie en het vraagstuk der rechtvaardige belgning door Ir. J. M. Matthijsen	242
De in- uit- en doorvoerhandel in het georganiseerde bedrijfsleven door C. A. A. van Luttervelt	246
Deviezenbesluit 1945 door Mr. J. H. Franssen van de Putte	248
Geld- en kapitaalmarkt	250
Statistieken:	
Voor naamste posten in duizenden guldens van De Nederlandsche Bank	250
Voor naamste posten in miljoenen francs van de Nationale Bank van België	250

DEZER DAGEN

is het vaak mistig. En dat niet alleen door het jaargetijde. Ook de Troonrede, die H.M. de Koningin Dinsdag jl. voor Haar voorloopige volksvertegenwoordiging uitsprak, heeft den gezichtskring niet direct verruimd. Nederland staat voor groote moeilijkheden; het zal er uit moeten komen. De huidige Regeering is zich daarvan bewust; is zich ook

goed bewust van de grens tusschen vrome wenschen en aanwezige mogelijkheden, van de laatste maakt zij terdege gebruik. Een reële rede zonder phraseologie. Gaarne drukken wij ons vertrouwen in de Regeering uit in de woorden van Bilderdijk: „Doch de nevels dezer nacht zullen breken”.

De Koningin, en in Haar stem de Regeering, sprak bezorgdheid uit over den toestand in Indië, een bezorgdheid, die met den dag meer algemeen wordt gedeeld. Er is in Nederland niet alleen bezorgdheid over Indië, doch ook, van geheel anderen aard, charitatieve zorg voor Indië. Het Comité „Nederland helpt Indië” belegde in Rotterdam een vergadering om tot breede medewerking aan het hulpwerk uit te noodigen. Vijftig duizend repatriërenden zullen moeten worden ontvangen. Ongeveer vijf en veertigduizend andere landgenooten zullen in Indië zelf in ziekenhuizen en rusthuizen weer op de been moeten worden gebracht. En dat is slechts een beperkt deel der taakstelling; er is in een land van 70 miljoen inwoners nog veel meer te doen. Algemeene steun aan dit werk is noodzakelijk, alleen reeds om aan te toonen, dat Nederland ook zelfstandig groote taken niet schroomt. Men vermijde echter de zgn. nachtfeesten, waarop wij voor andere doeleinden reeds zijn vergast en die toch wel ver beneden den stijl blijven bij zulke hooggestelde doeleinden.

In nevels gehuld blijft de atoombom; het communiqué, dat de resultaten van de besprekingen in Washington tot uiting bracht, had wel duidelijker kunnen zijn. Men behoeft daartoe slechts te letten op de haast amusante tegenspraak in de koppen, waarvan de dagbladen dit bericht voorzagen.

Over de politieke arena in Frankrijk hangt kruitdamp. Der traditie getrouw gaat en komt de kabinetsformateur; het is het oude spel, doch: de Gaulle is geslaagd.

Een nevelgordijn wordt opgelicht in Oost-Europa. Rusland trekt zijn troepen terug uit Tsjecho-Slowakije, laat in andere landen correspondenten toe, heft daar de censuur op.

Voor een plotseling optrekken van een geheimzinnig waas zorgde het Ministerie van Financiën door den inhoud van bankloketten te blokkeeren. Het is te hopen, dat de vrees voor de doortastendheid van dit ministerie niet zoo groot is geweest, dat „critieke” loketten reeds zijn leeggehaald.

„Geen nevelig duister bedekt meer het veld”. Aan dit voorjaarslied van Staring moet de Regeering hebben gedacht, toen zij aan landen, die ons in directen nood gaven zonden, bloembollen als dank aanbod. Bloemen zijn ook welhaast de eenige attentie, welke een gast momenteel zijn gastvrouw kan aanbieden, tenzij hij haar een abonnement op een weekblad aanbiedt, want die zijn er in Nederland momenteel wel genoeg. Nog beter is het wellicht als men dit geld spaart; want, zooals de laatste gegevens aantoonen, met den spaarzin is het nog slecht gesteld. Hier blijft Engeland een voorbeeld, waar de „Thanks givings week” £ 318 miljoen heeft opgebracht.

THEORIE DER GELDZUIVERING.

Het merkwaardigste experiment uit onze monetaire geschiedenis is, sedert met het vrijgeven der geblokkeerde gelden een aanvang is gemaakt, in zijn tweede, belangrijkste en belangwekkendste fase gekomen. De blokkeering van het omlopende geld was slechts een voorbereidende stap, welke uiteraard technisch volledig doorzacht moest zijn, doch die geen principiële vraagstukken opwierp. De werkelijk moeilijke problemen rijzen eerst, wanneer men tot de ontdooiing van het bevroren betalingsverkeer overgaat en den gestolden geldstroom opnieuw laat vloeien. Deze vraagstukken zijn van verschillenden aard, aansluitend aan de onderscheiden doeleinden, waaraan de monetaire saneering dienstbaar is. De navolgende beschouwing beperkt zich tot het zuiver geldpolitieke aspect.

Uit monetair oogpunt bezien is het doel der geldsaneering het herstel van het tijdens den oorlog verbroken evenwicht tusschen geld en goederen. Het begrip „evenwicht tusschen geld en goederen” krijgt echter eerst een bepaalden inhoud, wanneer men uitgaat van een zeker prijspeil, waaraan men den geldstroom wil aanpassen. Voorloopig zal men ongetwijfeld het thans bestaande niveau van prijzen en inkomens tot maatstaf nemen; in een latere fase kan men dan desgewenscht nadere correcties en verlijningen aanbrengen. Ook aldus gepreciseerd blijft het begrip vaag, maar als een globale aanduiding van wat men thans wenscht te bereiken is het niettemin bruikbaar.

Men zal er naar streven den geldstroom van het smalle gultje der „geldloze week” te doen aanzwellen tot een zoodanigen omvang, dat de uit de productie ter beschikking komende goederen tegen de geldende prijzen juist kunnen worden afgezet. De vorming van de inkomens uit de productie en de besteding van deze inkomens voor den aankoop van de voortgebrachte goederen moeten dus een gesloten kringloop vormen, waarbij noch goederen wgens het ontbreken van geldmiddelen geen koopers vinden, noch na afzet van het totaal der ter markt gebrachte goederen onbestede koopkracht overblijft, welke of een opwaartschen druk op de prijzen uitoefent of „zwevend” blijft en daarmee opnieuw alle bekende gevaren van de zwevende koopkracht in het leven roept.

Dit beeld van den gesloten kringloop is uiteraard een schematische vereenvoudiging van de werkelijkheid; in feite loopen niet alle productieprocessen in eenzelfde, duidelijk onderscheiden periode af en vloeit de inkomensstroom in zijn geheel niet zoo gelijkmatig als deze gedachtenconstructie het doet voorkomen. Ook zullen voortdurend verschuivingen en veranderingen optreden. Toch is deze voorstelling een onmisbaar hulpmiddel voor het denken, dat het eerst mogelijk maakt de vele complicaties te ordenen en te overzien.

De eerste vraag, welke zich met betrekking tot de deblokkeering voordoet, is tot welk bedrag men de geldcirculatie weer wil doen toenemen, hoever men dus met de deblokkeering kan gaan. Voor een globale beschouwing kan hierbij het onderscheid tusschen het vrijgeven alleen voor girale betalingen en de volledige deblokkeering, waarbij ook het opnemen van chartale betaalmiddelen is toegestaan, worden verwaarloosd.

Ter beantwoording van de gestelde vraag kan men twee methoden toepassen. Men kan het gezochte bedrag vooraf trachten te bepalen op grond van statistische gegevens; men kan ook tijdens het proces der deblokkeering aan de hand van de uitwerking vaststellen, wanneer de grens, waartoe men wil gaan, is bereikt. In de practijk zullen beide methoden noodig blijken en elkaar moeten ondersteunen.

Men kan zich van den omvang der toelaatbare circulatie ongeveer een voorstelling vormen, door na te gaan, welk bedrag noodig is om de bij den gegeven omvang en de gegeven structuur der productie te verwachten

goederenomzetten te bewerkstelligen. Men moet dus weten, welken omvang de goederenstroom thans heeft en welk prijspeil men als uitgangspunt moet kiezen, m. a. w. men moet de grootte kennen van het nationale inkomen, in geld uitgedrukt. Hier stuit men, bij de uitvoering der politiek reeds op een eerste moeilijkheid, daar de desbetreffende gegevens niet nauwkeurig bekend zijn; zoodat men op schattingen is aangewezen. In den laatsten tijd heeft men ten behoeve der geldzuivering verschillende pogingen tot een raming gedaan; in de *Nota inzake de monetaire en budgetaire positie van Nederland* bijv. wordt uitgegaan van een volksinkomen (voor 1945) van circa f 5 milliard. Anderen daarentegen (met name het Centraal Bureau voor de Statistiek en de samenstellers van het door de Maatschappij voor Nijverheid en Handel gepubliceerd rapport „*Het geldvraagstuk en het schuldenprobleem*” komen tot een aanzienlijk hooger bedrag, nl. f 7 à 8 milliard, waarbij evenwel genoemd rapport niet zoozeer denkt aan het loopende jaar dan wel aan de „nabije toekomst”.

De effectiviteit van het geld.

Gegeven het nationale inkomen is de benodigde geldhoeveelheid bepaald door de zgn. effectiviteit van het geld (in de Engelsche literatuur veelal „income-velocity”, in de Duitsche ook „Kreislaufgeschwindigkeit” genoemd), d. i. de verhouding tusschen het volksinkomen per jaar en de bestaande geldhoeveelheid. Deze grootte hangt van verschillende factoren af. In de eerste plaats is de omloopsnelheid van het geld (de zgn. „transaction-velocity”) beslissend; deze bepaalt, hoe vaak de totale geldhoeveelheid in den loop van het jaar wordt omgezet. Daarnaast is van invloed de verhouding tusschen de betalingen, welke wel, en die, welke geen inkomen vormen. Eenzelfde geldstuk kan in den loop van het jaar een aantal malen voor inkomensbetalingen worden gebruikt; voor zoover zulks het geval is, kan dus worden volstaan met een geldhoeveelheid, welke geringer is dan het nationale inkomen. Anderzijds worden ook betalingen gedaan, waarbij voor dengene, die het geld ontvangt, dit niet of slechts ten deele als inkomen kan worden beschouwd. Wanneer de eene onderneming van de andere grondstoffen of machines koopt, is slechts dat deel der in betaling gegeven geldsom, dat overeenstemt met de winst van de verkopende onderneming, als rechtstreeksch inkomen te beschouwen. De effectiviteit van het geld zal geringer en dus de benodigde geldhoeveelheid (gegeven het nationale inkomen) grooter zijn, naarmate dergelijke transacties tusschen de ondernemingen onderling een grooter deel van het totaal der geldomzetten uitmaken. Van belang is hier dus het aantal geleidingen van de bedrijfskolom, de lengte van den weg, dien de goederen moeten afleggen, voordat zij den consument bereiken. Differentiatie heeft de strekking de effectiviteit van het geld te verkleinen; integratie heeft een omgekeerde uitwerking.

Van beteekenis is voorts het relatieve aandeel der andere soorten van niet-inkomenvormende betalingen, zooals die voor de overdracht van vermogensbestanddelen (effecten, huizen, enz.), alsmede het betalen van boete, schadevergoeding e.d.. Ook deze zullen de effectiviteit van het geld verminderen.

Het is wegens deze niet-inkomenvormende betalingen, dat het niet toereikend zou zijn, wanneer uit de geblokkeerde saldi de inkomens slechts voor één enkele inkomensperiode ter beschikking gesteld zouden worden. Ook wanneer men afziet van kasvorming (waarvoor een afzonderlijk bedrag wordt vrijgegeven) zal het totale, in de eerste periode voor betaling van inkomens gedeblokkeerde bedrag in de tweede periode nog niet weer ten volle voor de betaling van inkomens beschikbaar zijn. Anderzijds is het evenwel niet noodig, middelen ten bedrage van de volledige jaarinkomens vrij te geven. De ervaring heeft geleerd, dat kan worden volstaan met een geldhoeveelheid,

welke kleiner is dan het jaarlijksche nationale inkomen. In de reeds genoemde „Nota der tien”, zoowel als in *Het geldvraagstuk en het schuldenprobleem* wordt een geldcirculatie ten bedrage van de helft van het jaarlijksche volksinkomen de juiste geacht. Er bestaat echter ook met betrekking tot deze grootte een marge van onzekerheid.

Daar men dus zoomin de grootte van het volksinkomen als de effectiviteit van het geld nauwkeurig kent, is het niet mogelijk de toelaatbare geldcirculatie volledig vooraf te bepalen, al kan men langs statistischen weg een denkbeeld krijgen van de orde van grootte van het desbetreffende bedrag. De juiste grootte zal moeten worden gevonden door zoeken en tasten, door de geldcirculatie, na de eerste ruime toevoelingen, voorzichtig te laten toenemen en van stap tot stap de uitwerking daarvan gade te slaan.

Waar en waarvoor deblokkeeren?

Met de bepaling van de totale grootte der gewenschte geldhoeveelheid is evenwel het probleem van het evenwichtsherstel nog slechts ten halve opgelost. Van niet minder belang is, op welke plaatsen het vrijgelaten geld het economisch stelsel binnenvloeit, of, concreter gezegd, hoe het totaal van het te deblokkeeren bedrag over de verschillende huishoudingen, dus in eersten aanleg over de verschillende bedrijven, moet worden verdeeld, en ten behoeve van welke doeleinden deblokkeering toelaatbaar is. Hierbij doen zich een reeks vragen voor, die zoowel uit economisch-theoretisch als uit administratief-technisch oogpunt tot de moeilijkste behooren, welke de geldzuivering oplevert. Toch is juist een bevredigende oplossing van deze moeilijkheden voor het welslagen van de grootsche onderneming der geldzuivering van doorslaggevend belang.

Vooropgesteld moet worden, dat, wanneer men het beginsel van den gesloten inkomenskringloop strikt toepast, voor deblokkeering slechts in aanmerking kunnen komen bedragen, welke door de bedrijven worden besteed ter financiering van het loopende productieproces, en dus hetzij onmiddellijk, hetzij langs een reeks tusschenschakels, zullen dienen tot vorming van inkomens, welke de beloning vormen voor productieve prestaties in het loopende productieproces. Het vrijgeven ten behoeve van afgeleide inkomens, alsmede voor die, welke resulteeren uit vroegere productieperioden (bijv. pensioenen, achterstallige interest en dividenden), beteekent een inbreuk op het gestelde grondbeginsel, een inbreuk, welke om praktische redenen wel niet geheel te vermijden is, doch welke men goed zal doen zoo sterk mogelijk te beperken.

Hiermee is echter nog niet de vraag beantwoord, hoe het totale vrij te geven bedrag over de ondernemingen moet worden verdeeld. Tot uitgangspunt voor een nadere beschouwing van dit vraagstuk kan het feit worden gekozen, dat na het begin der deblokkeering de invloed daarvan op de liquiditeit van de verschillende ondernemingen zeer uiteenlopend zal blijken.

In de eerste plaats bestaat er een verschil in tijdstip, waarop de ontdoode geldstroom de onderscheiden ondernemingen bereikt. Het eerst zullen de kassen worden aangevuld van die ondernemingen, welke rechtstreeks leveren aan den consument. Eerst geleidelijk zal de geldstroom doordringen tot de hooger in de bedrijfskolom gelegen ondernemingen. Eerstgenoemde bedrijven zullen dus reeds van den aanvang af over voldoende liquide middelen beschikken om de loonbetaling voort te zetten; de andere blijven evenwel langeren of korteren tijd volkomen afhankelijk van de ontdooring van hun saldi.

Daarnaast bestaat een tweede verschil, dat voortvloeit uit het feit, dat de onderscheiden groepen van bedrijven een zeer uiteenlopende „productieperiode” hebben. In bedrijven, waar het productieproces zich over een lange periode uitstrekt (en hetzelfde geldt mutatis mutandis voor sommige seizoenbedrijven), zal men gedurende dien

tijd de loonen e. d. moeten blijven uitbetalen, zonder dat daar ontvangsten tegenover staan. In normale tijden bestaat dikwijls, ondanks den langen duur der afzonderlijke productieperioden, een vrij regelmatige vermogensbehoefte door de synchronisatie van verschillende productieprocessen. Door den oorlog is evenwel in vele bedrijven de continuïteit verbroken, en dientengevolge is men thans begonnen aan of staat men voor het begin van nieuwe productieprocessen, zonder dat daarnaast oude processen hun eindpunt bereiken. In zulke ondernemingen kan het zeer geruimen tijd duren alvorens men zich voor de loopende uitgaven kan bedruipen uit de loopende ontvangsten.

Een laatste verschil tenslotte is dat tusschen meer en minder kapitaalintensieve ondernemingen en tusschen bedrijven met een uiteenlopende verhouding tusschen vast en vlottend kapitaal. Naarmate een onderneming meer kapitaalintensief is, zal (aangenomen, dat in de prijzen der producten een normale vergoeding voor de desbetreffende kostenbestanddeelen is begrepen) een geringer deel der ontvangsten weer onmiddellijk voor loonbetaling noodig zijn. In deze ondernemingen zal de liquiditeit zich dus sneller herstellen dan in de meer arbeidsintensieve, en uiteraard in sterkere mate naar gelang het vaste kapitaal belangrijker is in verhouding tot het vlottende kapitaal (aangenomen, dat vervanging van dit laatste mogelijk is).

De deblokkeeringspolitiek zal met deze verschillen tusschen de ondernemingen rekening moeten houden. Wanneer men bijv. geruimen tijd aan alle ondernemingen gelijkelijk zou toestaan, ten behoeve van loonbetalingen over geblokkeerde saldi te beschikken, zou al spoedig in een aantal bedrijven een nieuwe overmaat aan liquide middelen ontstaan, terwijl andere nog op deblokkeering zouden zijn aangewezen. Nog afgezien van rechtvaardigheidsgronden, welke tegen een dergelijke methode zijn aan te voeren, zou zij economisch ongewenschte gevolgen met zich brengen. Terecht is dan ook de regeling getroffen, dat voor loonbetalingen e. d. slechts middelen worden vrijgegeven, wanneer het bedrijf niet over de daartoe benodigde liquide middelen beschikt. Steeds meer ondernemingen zullen zich dus uit de loopende ontvangsten moeten bedruipen, waardoor ten behoeve van de ondernemingen, die in minder gunstige omstandigheden verkeerden, een grooter bedrag kan worden vrijgemaakt, dan anders mogelijk zou zijn. Een theoretisch juiste deblokkeeringspolitiek zal dus moeten discrimineeren tusschen de verschillende bedrijven en daarbij rekening moeten houden met hun kapitaalstructuur en het chronologische verband tusschen inkomsten en uitgaven.

Deblokkeering van desinvesteeringsgeld.

Een juiste toepassing van deze politiek eischt, dat men een duidelijke gedragslijn voor oogen heeft met betrekking tot het vrijgeven van het zgn. „desinvesteeringsgeld”. Uit het vorenstaande volgt reeds, dat het onjuist zou zijn deze gelden vrij te geven wanneer dit er slechts toe zou leiden, dat ondernemingen komen te beschikken over liquide middelen, voor welke zij voorshands geen toepassingsmogelijkheid bezitten. Het verdient de voorkeur, de te deblokkeeren saldi zooveel mogelijk te reserveren voor ondernemingen, die daarmee de loopende investeringen moeten financieren. Hiermee is echter nog geen duidelijke algemeene norm aangewezen. Theoretisch zijn er slechts twee gevallen, waarin een deblokkeering van desinvesteeringsgeld, waardoor de geldhoeveelheid toeneemt, in aanmerking komt (waarbij men desgewenscht op de besteding toezicht kan houden). Het eerste is gegeven, wanneer in de maatschappij een tegenwaarde aan reële kapitaalgoederen aanwezig is. Het tweede is dat, waarin tot dusver ongebruikte productieve krachten in het productieproces worden ingeschakeld. Beide gevallen wil ik achtereenvolgens iets nader bezien.

Wanneer er reeds ergens kapitaalgoederen gereed zijn, is het, uit maatschappelijk oogpunt niet noodig, dat terwille van het produceeren dezer kapitaalgoederen wordt gespaard. De ondernemingen, welke deze productiemiddelen noodig hebben, zullen in de gelegenheid gesteld moeten worden hen vroeger of later over te nemen. In deze omstandigheden is een betaling uit geblokkeerde rekening volkomen gerechtvaardigd; monetaire storingen zijn als gevolg hiervan niet te duchten. Hieruit volgt dus ook, dat de ondernemingen, die in de opbrengst van haar product een vergoeding voor het gebruik of verbruik van kapitaalgoederen ontvangen, daarover vrijelijk moeten blijven beschikken, voorzover de vervanging der kapitaalgoederen mogelijk of althans in uitzicht is. Zij zullen dus niet verplicht behooren te worden, deze bedragen te besteden voor loonbetalingen. Er blijkt zelfs geen enkel bezwaar tegen te bestaan, ten behoeve van den aankoop van grondstoffen of halfabrikaten, voorzover deze verkrijgbaar zijn, rechtstreeks middelen te deblokkeeren. In het algemeen zal dus vrijlating van desinvesteringsgelden vooral mogelijk zijn in die bedrijfstakken, waar de continuïteit in den productiestroom min of meer is gehandhaafd, of waar inmiddels met de vervanging der afgeschreven kapitaalgoederen een aanvang is gemaakt.

Om een mogelijk misverstand te voorkomen zij opgemerkt, dat deblokkeering van desinvesteringsgelden bij aanwezigheid van een reële tegenwaarde hier slechts toelaatbaar verklaard wordt, voorzover de grens der wenschelijk geachte circulatie nog niet is bereikt. Daarna kan in beginsel, behoudens later te noemen uitzonderingen, van deblokkeering geen sprake meer zijn, ook al bestaan er bestedingsmogelijkheden. Hierop kom ik later nog terug.

De praktische toepassing van het in theorie eenvoudige richtsnoer zal niet gemakkelijk zijn. Er doen zich niet alleen groote, misschien haast onoverkomelijke administratief-technische, doch ook verschillende economische moeilijkheden voor. Men zal nl. niet eenvoudig de waarde der aanwezige tusschenproducten mogen optellen om de grootte van het voor desinvestering in aanmerking komende bedrag te vinden. Men moet er rekening mee houden, dat tal van ondernemingen vroeger of later door het afstooten van tusschenproducten weer de middelen krijgen om harerzijds kapitaalgoederen aan te schaffen. Men zal dus in vele gevallen alleen ten behoeve van de „laagste” onderneming van de bedrijfskolom desinvesteringsgelden behoeven vrij te geven; automatisch zullen dan t.z.t. ook de „hoogere” ondernemingen haar kapitaalvoorraad kunnen aanvullen. Dikwijls echter is de structuur minder eenvoudig. De wederopbouw van het productieproces zal immers veelal beginnen bij de hoogere geleidingen van de bedrijfskolom. „Hoogere” ondernemingen zullen daarvoor reeds goederen kunnen aankopen, zonder dat zij van haar opvolgers middelen hebben ontvangen. In dit geval kan een oplossing worden gevonden in het verleenen van een overbruggingscrediet aan de „hoogere” onderneming.

Een andere moeilijkheid is, dat in beginsel ook die middelen voor deblokkeering in aanmerking komen, waarvoor thans de tegenwaarde reeds aanwezig is, doch welke eerst over eenigen tijd, wanneer het productieproces in de hoogere geleiding zal zijn voltooid, zullen kunnen worden uitgegeven. Wanneer men dergelijke bedragen in mindering brengt van het totale bedrag, dat men voor het oogenblik wil vrijgeven, zal voorloopig de circulatie te klein zijn; wanneer men er geen rekening mee houdt, bestaat het gevaar, dat later de grenzen der gerechtvaardigde circulatie worden overschreden. De meest aanvaardbare oplossing wordt verkregen, wanneer men reeds aanstonds deblokkeert ten behoeve van de kapitaalvragende onderneming, en deze dan de vrijgegeven gelden rechtstreeks of indirect ter beschikking stelt van de kapitaalproducerende onderneming, in den geest zooals Prof. Polak

in zijn werk over de financiering zich dit voorstelt. Ook een tijdelijk crediet aan de onderneming, die de kapitaalgoederen voortbrengt, met een latere deblokkeering is hier te verdedigen.

Het geval van onvolledige bezetting.

Thans het geval van onvolledige bezetting. Wanneer men bij de oorspronkelijke vaststelling van het te deblokkeeren bedrag is uitgegaan van een nationaal inkomen, dat uit de productie zou resulteren bij onvolledige bezetting, wettigen het in gebruik nemen van braakliggende productieve krachten en de daarmee gepaard gaande toeneming van het nationale inkomen een vergroting van de effectieve geldhoeveelheid. Wanneer dus een onderneming, bijv. werklooze arbeiders aanstelt, kan zij voor de loonbetaling aanspraak maken op deblokkeering van haar saldi. De omvang van het bedrag, dat kan worden vrijgegeven, is in beginsel bepaald door de grootte van de toevoeging aan het nationaal product en de effectiviteit van het geld. Hier doet zich evenwel de praktische moeilijkheid voor, dat het meerdere inkomen slechts zeer ten deele of in het geheel niet zal leiden tot grootere ontvangsten van de onderneming, die de arbeiders heeft ingeschakeld. Men zal dus, al naar gelang van de omstandigheden, een compromis moeten vinden tusschen den eisch, de geldcirculatie binnen de gerechtvaardigde grenzen te houden, en den eisch, de uitbreiding der productie geen onnoodige belemmeringen in den weg te leggen. Overigens kan nog worden opgemerkt, dat de financiering der productievergroting niet noodzakelijk uit geblokkeerde saldi behoeft te geschieden. Ten behoeve van nieuwe ondernemingen of uitbreiding der bestaande, moet nieuw vrij geld in omloop kunnen worden gebracht.

Hiermee zijn enkele der belangrijkste problemen, welke rijzen met betrekking tot het evenwichtsherstel, belicht. Wanneer we aannemen, dat het gestelde doel is bereikt, doen zich een reeks nieuwe problemen voor.

Daarover in een volgend artikel.

P. HENNIPMAN.

WERKCLASSIFICATIE EN HET VRAAGSTUK DER RECHTVAARDIGE BELONING.

1. Het uitgangspunt voor het vraagstuk, dat ons in het volgende bezig houdt, kan men vinden in een uitspraak van M. F. J. Cool: „De roep om een „rechtvaardig” loon houdt dan ook, naast de wensch om de belooningen zoo te doen zijn, dat daarvan een als redelijk gevoeld budget kan worden bekostigd, als tweede belangrijke component het verlangen in naar als rechtvaardig gevoelde onderlinge verhoudingen der belooningen voor verschillenden arbeid”¹⁾.

In perioden van een zo algemene ontwrichting, als waarin wij thans leven, overheerst de eerstgenoemde component. Instanties, die zich met de vaststelling van de lonen belasten, proberen allereerst er voor te zorgen, dat het „distributiepakkett” kan worden aangeschaft. Er moet snel gehandeld worden. Noodoplossingen zullen hier of daar, misschien tegen beter weten in, geaccepteerd moeten worden. Een noodverband moet gelegd worden daar, waar een zorgvuldige behandeling te tijdrovend zou zijn.

In tijden van gelijkmatige verhoudingen, waarin het bedrijfsleven zich geleidelijk aan ontwikkelt, valt daarentegen de nadruk op de tweede component. Nu gaat het er niet langer om een zeker bestaansniveau te waarborgen; maar het moeilijke vraagstuk van de onderlinge verhouding der beloningen dringt zich op. Overal stuit men op dit probleem: *in 't klein*, wanneer een arbeider ontevreden is over zijn loon; dat in vergelijking met dat van

¹⁾ M. F. J. Cool: „Het arbeidsvraagstuk” in „E.-S. B.”, Nr. 1474, blz. 21.

anderen te laag is, omdat naar zijn mening zijn arbeid hoger beloond dient te worden om redenen van verantwoordelijkheid en om de onaangename omstandigheden, waaronder hij zijn werk moet verrichten; *in 't groot*, wanneer de arbeiders van de ene bedrijfstak als het ware worden weggezogen naar een andere bedrijfstak in dezelfde streek, waar hogere lonen worden betaald.

Het moeilijke probleem van de juiste onderlinge verhouding der beloningen geldt zowel den individuelen arbeider, als met hem de bedrijfsleiding, die rechtvaardige loonverhoudingen binnen haar bedrijf wil scheppen. Maar ook de overheidsinstantie, die loonregelingen heeft te ontwerpen voor de verschillende bedrijfstakken, staat voor de moeilijkheid, de juiste verhouding aan te brengen in de beloningen van vaak zeer uiteenlopende werkzaamheden.

De behoefte aan beheersing van het beloningsvraagstuk wordt algemeen gevoeld. Men wil deze aangelegenheid met betere middelen aanpakken dan voorheen het geval is geweest. Zodra men meent, dat de beloning, opgevat als aandeel in het nationale inkomen, moet berusten op de prestatie van degene, die zijn deel bijdraagt tot dit nationale inkomen²⁾, dan moet de prestatie in duidelijke woorden beschreven kunnen worden. De technicus streeft er naar niet bij woorden te blijven, hij wil zijn waardering van de prestatie in cijfers uitdrukken. Deze houding tegenover het probleem van de rechtvaardige beloning heeft geleid tot *werkclassificatiesystemen*, waarop in het volgende nader zal worden ingegaan.

2. Wij stellen voorop, dat de bedrijfsleider het grondloon van een arbeider wil baseren op de *ontmoeting* van taak en uitvoerder: het loon moet daartoe enerzijds beïnvloed worden door de aard van de werkzaamheden, welke door den arbeider worden uitgevoerd, en anderzijds door diens kwaliteiten. De aard van de functie wordt bepaald door de eigenschappen, welke een juiste uitvoering der werkzaamheden vereist; de kwaliteiten van den uitvoerder komen tot uiting in zijn prestatievermogen en in andere eigenschappen, waarover wij in deze beschouwing niet zullen uitweiden.

Op grond hiervan dient het *grondloon* van een arbeider, die een functie in het bedrijf heeft te vervullen, *in hoofdzaak* bepaald te worden door de aard dezer functie, terwijl zekere variaties mogelijk zijn al naar gelang de kwaliteiten van den functionaris.

Dit beginsel leidt noodzakelijkerwijs tot *differentiatie* van de grondlonen. Bedrijven, die één basisloon voor volwassenen hebben, zullen hun lonen moeten differentiëren; bedrijven, die alreeds loondifferentiaties hebben (metaalnijverheid), zullen deze moeten verfijnen. Dit kan alleen met behulp van een weloverwogen werkclassificatiesysteem.

Men dient hierbij te bedenken, dat het psychologisch gezien van belang is; dat loondifferentiaties zodanig worden vastgesteld, dat aan de betreffenden de *redelijkheid* ervan is duidelijk te maken. Daartoe moet de loonvorming zelf op een redelijke grondslag berusten, wat alleen met een werkclassificatiesysteem te verwezenlijken is.

In normale tijden hebben loonklachten meestal betrekking op de onderlinge vergelijking der beloning. Zij zullen wel steeds blijven bestaan. Maar heeft een onderneming eenmaal de beschikking over een doelmatige werkclassificatie, dan kunnen gesprekken over beloningsaangelegenheden gehouden worden in een *objectieve* sfeer, omdat men dan aan de hand van concrete gegevens een toelichting kan geven op het hoe en waarom van een bepaalde beloning.

Men kan dit vergelijken met de mogelijkheden, die een goede kwantitatieve prestatiecontrole op basis van nauwkeurig omschreven gedetailleerde tarieven den bedrijfsleider biedt. Besprekingen met de arbeiders over

hun premieverdiensten kan men in dat geval objectief houden, door hen te laten zien, dat er in het bedrijf met één maat gemeten wordt. Zo dient de vaststelling der basislonen eveneens toegankelijk te zijn voor een objectieve discussie. En al zal men niet steeds een ieder tevreden kunnen stellen, zulks kan toch niet beletten de weg daartoe in te slaan door toepassing van de werkclassificatie.

Het noodzakelijke complement van het streven naar een billijk loon vindt men in het feit, dat de bedrijfsleiding op basis van de gedifferentieerde en te *garanderen* grondlonen een prestatie kan en zelfs *moet* verlangen, welke in de Bedaux-terminologie wordt aangeduid met de normale prestatie = 60 B's per uur. Dit geldt voor alle werkzaamheden, onafhankelijk van hun aard. Door een prestatiecontrole door middel van vakkundig vastgestelde tarieven is deze kant van de rechtvaardige beloning te realiseren. Werkclassificatie en prestatiecontrole vormen tezamen de grondslag voor goede verhoudingen in het bedrijf, welke door een *evenwicht* van plichten en rechten, d. w. z. van geven enerzijds en ontvangen anderzijds, worden gekenmerkt. Vaststelling van lonen zonder nadere aanduiding van de daarvoor verlangde prestaties is even onjuist als vaststelling van wat normaal van den arbeider geëist moet worden, zonder gelijktijdige bepaling van de loonnormen, welke rekening houden met de aard van het werk en de kwaliteiten van den werkmán. Het systeem van de collectieve arbeidsovereenkomsten zal dan ook in deze geest verder moeten worden ontwikkeld.

3. Het *doel* van de werkclassificatie is: de karakteristieke eigenschappen te bepalen, welke voor de uitvoering van een taak of functie nodig zijn, om vervolgens het loon, dat voor de uitvoering van die taak in aanmerking komt, in overeenstemming te brengen met de *maat* en de *betekenis* der verlangde karakteristieke eigenschappen.

Dit doel wordt bereikt door:

a. het vaststellen van de karakteristieke eigenschappen, waarbij men bedenken moet, dat niet de werkmán, die ogenblikkelijk het werk uitvoert, bestudeerd wordt, maar een analyse van het werk als zodanig moet leiden tot het aangeven van die eigenschappen, welke voor een juiste uitvoering van het werk onontbeerlijk zijn en dus bij den *idealen* functionaris aanwezig moeten zijn;

b. het vaststellen van de mate, waarin de karakteristieke eigenschappen voor een bepaald werk bij den idealen functionaris moeten voorkomen (het werk kan meer of minder opmerksaamheid, meer of minder verantwoordelijkheidsgevoel vergen e. d.). Deze mate kan worden aangegeven door een indeling tussen 0 en 10 of door een niveau-indeling der eigenschappen;

c. het onderlinge afwegen der eigenschappen, omdat alle karakteristieke eigenschappen niet even belangrijk zijn; zij wegen niet allen even zwaar. De zgn. *afweegfactor* geeft het gewicht aan van de karakteristieke eigenschappen en wordt aangegeven met een cijfer.

Kent men een eigenschap het „gewicht” 20 toe, dan weegt een eigenschap ener functie, wanneer hij in de mate 5 vereist wordt, in dat geval 10 punten. Door bepaling van het gewicht slaagt men er in het beeld van de functie in een cijfer uit te drukken: het totale gewicht of de zgn. puntenwaarde;

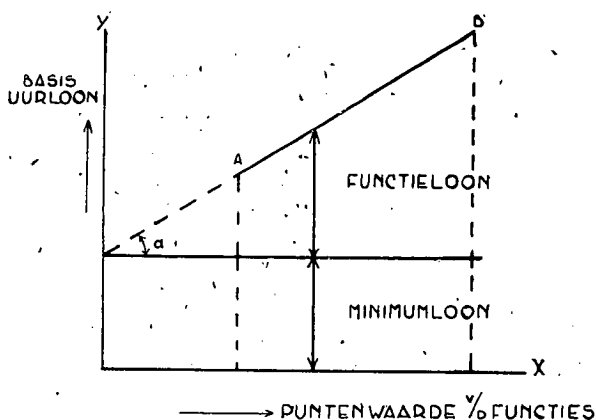
d. het verband te leggen tussen de puntenwaarde ener functie en het grondloon. Met het toenemend gewicht van een functie zal het grondloon, dat men voor de uitvoering ervan wil betalen, toenemen. Dit verband kan in het algemeen door een kromme lijn worden aangegeven, maar men zal meestal met een rechte lijn kunnen volstaan, omdat de differentiaties van de lonen zich over het algemeen binnen betrekkelijk nauwe grenzen bewegen.

In onderstaande grafiek varieert het loon van de functies langs de rechte AB. Het is samengesteld uit het *minimum-*

²⁾ A. J. Haakman in „Loonpolitiek”. „De Naamloze Venootschap”, 1942. Nr. 8 en 9, blz. 210 e.v.

loon, afhankelijk van de kosten van een als noodzakelijk te garanderen levensonderhoud en een *functieloon*, dat een beloning is voor het verrichte werk, afhankelijk van de aard der functie.

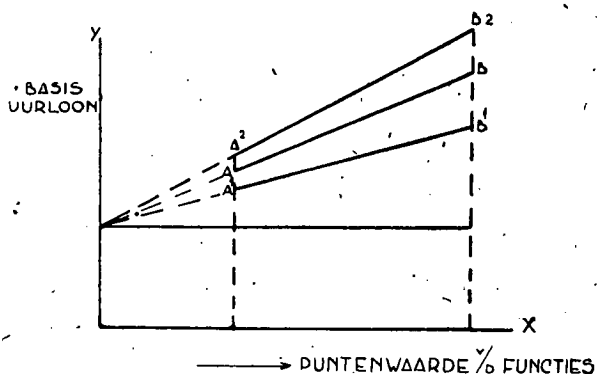
Fig. 1.

De bepaling van het minimumloon en van de variatie van het functieloon met het gewicht der functie (hellingshoek α) is een kwestie van loonpolitiek, waarbij overwegingen van economische en sociale aard een rol spelen. M.a.w., het ontwerpen van de grafiek kan principieel geschieden op grond van bepaalde inzichten omtrent de verdeling van het nationale inkomen. De werkclassificatie wil niet anders dan het situëren van alle denkbare functies in het bedrijfsleven, inclusief agrarische bedrijven, langs de X-as. Daarbij komt het er tenslotte niet op aan; hoe hoog het minimumloon wordt gesteld, noch hoe groot men de variatie in het functieloon wil doen zijn. Werkclassificatie wijst de talrijke functies, die in het sterk onderverdeeld arbeidsproces voorkomen, langs de X-as een plaats aan, waardoor het mogelijk wordt aanvaardbare onderlinge verhoudingen in de lonen te scheppen.

In eerste instantie wordt het loon bepaald door de aard van de functie. In tweede instantie is het mogelijk het basisloon te doen variëren met de bekwaamheden van den werkmán, zoals in de volgende grafiek is aangegeven:

Fig. 2.

Zo kan het basisloon van functie A variëren tussen A1 en A2 en dat van B tussen B1 en B2 (wij kunnen in deze beschouwing niet ingaan op de vraag, waarop de keuze van het loon tussen de grenzen A1 en A2 berust).

4. Een classificatiesysteem bestaat uit een schema, waarop de karakteristieken met hun gewicht voorkomen, waaraan toegevoegd is een overzicht van hetgeen men onder de verschillende mate, waarin de eigenschappen vereist kunnen worden, verstaat. De classificatie der diverse functies kan zich bij toepassing van een dergelijk systeem beperken tot het in onderling overleg vaststellen van de vereiste mate van de karakteristieken aan de hand van het schema en van het begeleidend overzicht.

De bruikbaarheid van een classificatiesysteem wordt bepaald door de volgende voorwaarden:

- het systeem moet eenvoudig en overzichtelijk, of schoon goed gefundeerd en daardoor gemakkelijk te begrijpen zijn voor een ieder, die ermede te maken heeft;
- het moet toepasselijk zijn voor een wijde kring van bedrijven, waardoor de classificatie in ieder bedrijf niet een op zichzelf staande aangelegenheid is;
- het systeem moet gemakkelijk aan te passen zijn aan veranderende omstandigheden van technische of economische aard binnen het bedrijf.

Hieronder volgt een voorbeeld van een classificatieschema, geïnspireerd op het systeem-Bedaux³⁾.

De geclassificeerde functie heeft een gewicht van 52 punten. Het maximale gewicht bedraagt 181 punten. Men dient zich echter te realiseren, dat geen enkele werkzaamheid dit maximum benadert, omdat er geen functie is aan te wijzen, waarvan alle eigenschappen maximaal voorkomen. In het gegeven schema moet men rekenen met ongeveer 130 punten voor zeer hoog gekwalificeerde arbeid. Ter beoordeling van het niveau van de geanalyseerde functie moet men deze puntenwaarde voor ogen houden.

De classificatie der verschillende functies in een bedrijf geschiedt aan de hand van een dergelijk schema. Zij is het resultaat van het *gezamenlijk oordeel* van den bedrijfsleider, van den chef van de betreffende afdeling met sous-chef of baas en van den arbeidsanalyst, die vooraf een duidelijke *taakbeschrijving* van de te analyseren functies heeft gemaakt. Zij komt tot stand in besprekingen, eventueel onder leiding van den personeelschef als hoofd van de Afdeling „Sociale Zaken”. Door de onderlinge uitwisseling van gedachten verkrijgt het gezamenlijk oordeel een zekere objectiviteit, ofschoon de waarderingswijze in wezen subjectief is.

Wanneer degenen, die de classificaties uitvoeren, zich met toewijding in iedere functie inleven en met behulp van de taakbeschrijvingen zich daarvan een *levend beeld* vormen, eventueel aangevuld met waarneming ter plaatse, is het mogelijk vrijwel steeds tot overeenstemming in waardering te komen. De mening omtrent de indeling der eigenschappen in klassen zal blijken niet zeer uiteen te lopen.

5. Ofschoon het toeschijnt, dat het belangrijkste moment van de werkclassificatie ligt bij de indeling der eigenschappen, is toch de vaststelling der afweegfactoren per eigenschap de kern van het vraagstuk. Men leert immers de punten a en b (zie boven) kennen door een analyse van de functies, maar de waardering van de karakteristieke eigenschappen is een element, dat aan de *functieanalyse* moet worden toegevoegd, om tot een werkclassificatiesysteem te komen. Het is merkwaardig, dat publicaties over dergelijke systemen uitvoerig stilstaan bij de keuze der karakteristieke eigenschappen en bij het aangeven van de mate, waarin deze vereist zijn. Ten aanzien van het kernprobleem: het gewicht of het belang der karakteristieken, volstaan zij echter met het geven van de puntenwaarde zonder meer.

Kress⁴⁾, Bedaux, Bloch⁵⁾ e. a. gaan in hun publicaties aan dit probleem voorbij, Schulte⁶⁾ geeft aanduidingen, die in een richting wijzen hoe de gewichten bepaald zouden kunnen worden.

In een eerdere verschenen prae-advies voor het Nederlandsch Instituut voor Efficiency van de hand van schrijver dezes wordt uitvoeriger op dit feit ingegaan. Het gebrek aan duidelijkheid in dit opzicht wordt daarin

³⁾ W. Unteusch. „Das Bedaux-System und seine Kritik”, 1934, blz. 7—19.

⁴⁾ A. L. Kress. „How to rate jobs and men”; „Factory management and maintenance”, October 1939, blz. 60.

⁵⁾ W. Bloch. „Arbeitsbewertung bei Angestellten und Fixbesoldeten”; „Industrielle Organisation” XII. Jahrg. Nr. 1, 1943.

⁶⁾ K. O. Schulte. „Grading of labour occupations”; Paper of 7th. international management-congress 1938, blz. 156.

TAAK-ANALYSE

Afdeling:

Puntenwaarde

Functie:

(afgerond)

Geanalyseerd door:

52

Datum:

Loonklasse III

Eigenschappen	Laag tot middelmatig						Hoog		Zeer hoog	Afweeg- factor	Aantal punten
	0	1	2	3	4	5	6	7			
I. VAKKENNIS										8.8	27.6
a. Voorafgaande ervaring										2.8	5.6
b. Leertijd										1.2	7.2
c. Mechanische bekwaamheid										2.3	2.3
d. Gecompliceerdheid van de handeling										1.1	5.5
e. Nauwkeurigheid van beweging en handigheid										1.4	7.0
II. VERANTWOORDELIJKHEID										2.7	12.8
a. T.a.v. waarde toevertrouwde machines en materiaal										1.6	8.0
b. Uitwerking op navolgende bewerkingen										0.8	4.8
c. Arbeid in groepsverband										0.3	—
III. GEESTELIJKE INSPANNING										1.6	9.2
a. Opmerkzaamheid										0.4	3.2
b. Werken volgens instructie of tekening										1.2	6.0
IV. LICHAMELIJKE INSPANNING										1.0	—
V. WERKOMSTANDIGHEDEN										1.8	2.4
a. Abnormale lichaamshouding										0.5	—
b. Onaangename arbeid										0.8	2.4
c. Eentonigheid										0.5	—
VI. RISICO										2.2	—
a. Beroepsziekte										0.6	—
b. Ongevallen										1.0	—
c. Lichamelijke gebreken										0.6	—
TOTAAL										18.1	52.0

geweten aan een onjuiste opvatting over het wezen van de werkclassificatie. Deze is nl. een *toepassing* van de functieanalyse op het gebied van de vaststelling der lonen en zij is niet een zelfstandig begrip: werkclassificatie vooronderstelt de functieanalyse.

De Nederlandsche Stichting voor Psychotechniek te Utrecht⁷⁾ heeft op het gebied van de waardering der karakteristieke eigenschappen oorspronkelijk werk gedaan. Zij is uitgegaan van de resultaten van een functieanalyse, welke in een groot metaalbedrijf hier te lande door haar was uitgewerkt voor een 150-tal functies. De gewichten der eigenschappen zijn, in aansluiting daarop, bepaald op grond van de overweging, dat de lonen, zoals die in dat bedrijf gelden, zo goed mogelijk benaderd moesten worden. Met behulp van de methode der kleinste kwadraten kunnen afweegfactoren inderdaad zodanig bepaald worden, dat de hiermede voor alle functies afgeleide lonen over de gehele lijn zo goed mogelijk aansluiten aan de bestaande lonen. Op wiskundige wijze zijn aldus, uitgaande van bestaande loonverhoudingen, afweegfactoren gevonden, waarmede de onderlinge loonverhoudingen van allerlei werkzaamheden beoordeeld kunnen worden.

De basis van deze methode vormden de lonen van die werkzaamheden, ten aanzien waarvan het algemene gevoelen was, dat de onderlinge verhoudingen vrij redelijk waren. Schulte geeft in zijn publicatie een aanduiding

⁷⁾ W. F. van Peype. „Loontheorie en werkclassificatie“, „Organisatie en Efficiency“. December 1943, blz. 253.

van een overeenkomstig uitgangspunt voor de behandeling van het vraagstuk.

Het problematische van deze werkwijze ligt echter in dit uitgangspunt. Terwijl men met een werkclassificatiesysteem beoogt aan de loonverhoudingen een redelijke grondslag te geven door middel van een cijfermatige behandeling van het vraagstuk, blijkt nu, dat bij de bepaling van de zo essentiële afweegfactoren uitgegaan wordt van als redelijk aangevoelde loonverhoudingen, die men echter door middel van een classificatiesysteem nu juist wil verifiëren. Hier ligt de kern van het vraagstuk. De vicieuze cirkel is slechts te doorbreken, wanneer de als juist vooronderstelde loonverhoudingen, *onafhankelijk van economische invloeden*, uit een onbevangen bewustzijn, voor wat recht en billijk is, tot stand zijn gekomen. Dan kan er van een algemeen geldend werkclassificatiesysteem sprake zijn.

Het aanwijzen van de karakteristieke eigenschappen en hun voor een juiste uitvoering der werkzaamheden vereiste mate is een kwestie van psychotechnische techniek; het vaststellen van (wettelijk) minimum- en functieloon (hoek a) is een kwestie van verdeling van het maatschappelijke inkomen op grond van sociale inzichten; de beantwoording van de vraag naar de afweegfactoren is in diepste wezen een aangelegenheid, die haar beantwoording vindt van een *onbevangen rechtsbewustzijn* uit.

Opdat een werkclassificatiesysteem algemene geldigheid heeft, zal de beste methode der functieanalyse ons de karakteristieke eigenschappen moeten verschaffen, als-

mede het middel moeten aanwijzen, hoe de vereiste mate dezer eigenschappen in geval voor geval kan worden aangegeven. Hierover zal men het tenslotte met een aantal deskundigen eens kunnen worden. De vraag naar de onderlinge verhouding van de beloning van de als uitgangspunt dienende kern- of sleutelfuncties moet door een wijde kring van de bij dit probleem betrokkenen beantwoord worden. Werkgevers en arbeiders met een onafhankelijk bewustzijn voor wat recht en billijk is en vertegenwoordigers van hen, die zich met loonpolitiek inlaten (College van Rijksbemiddelaars, Departement van Sociale Zaken, Stichting van den Arbeid), zullen, steunend op het inzicht, dat de analyse der werkzaamheden hun verschafft, het met elkaar eens moeten worden over de grondslagen van het werkclassificatiesysteem, dat door deze overeenstemming van inzicht een algemene geldigheid verkrijgt.

Terwille van gezonde loonverhoudingen in ons land is het noodzakelijk om onverwijld tot een systeem te komen, dat aan de loonvorming een algemeen aanvaardbare structuur kan verschaffen, dat aan het verschil in waardering van fabrieks- en landarbeid een einde zal kunnen maken en dat krachtens zijn oorsprong, onafhankelijk van ingeslopen economische invloeden, rechtvaardige verhoudingen schept. Het is de hoogste tijd!

J. M. MATTHIJSEN.

DE IN-, UIT- EN DOORVOERHANDEL IN HET GEORGANISEERDE BEDRIJFSLEVEN.

Zoals algemeen bekend mag worden verondersteld, ligt het niet in de bedoeling der Regeering de organisatie van het bedrijfsleven, zoals deze gedurende de bezettingsjaren werd tot stand gebracht door de zgn. Commissie-Woltersom, op langeren termijn ongewijzigd te handhaven. Integendeel: het in de jaren na 31 October 1940¹⁾ opgetrokken bouwwerk, waarin sedert de bevrijding al eenige min of meer ingrijpende noodvoorzieningen getroffen moesten worden, zal slechts bewoond blijven tot tijd en wijle een beter aan de sedertdien sterk gewijzigde omstandigheden beantwoordend tehuis voor het georganiseerde bedrijfsleven betrokken zal kunnen worden. Ook hier brengt echter de wederopbouw talrijke problemen met zich, zoodat — om de beidspraak aan te houden — met het aanvaarden der nieuwe behuizing nog wel eenige tijd gemoeid zal zijn.

Evenzeer mag als bekend worden aangenomen, dat de vereischten, waaraan de nieuwe organisatievorm zal moeten voldoen, bij de daarbij betrokken instanties in studie is. Ook heeft het aan adviezen dienaangaande van de zijde van het bedrijfsleven allesbehalve ontbroken²⁾. Bij deze materie geïnteresseerden weten zelfs, dat, zowol vóór als na de bevrijding, dit onderwerp dusdanig vele penningen in beweging heeft gebracht — om van besprekingen in comité's en studiekringen maar te zwijgen —, dat het, wat dat aangaat, welhaast met het annexatievraagstuk wedijvert. Zelfs is dit in die mate het geval, dat één der instanties, welke deze materie in studie heeft, zich kortelings genoodzaakt zag uiting te geven aan haar verlangen, hangende het terzake door haar ingestelde onderzoek, voor nieuwe adviezen en suggesties gespaard te blijven.

Dit zoo zijnde, hoort er eenige moed toe — en beschouwd tegen den achtergrond van het zoojuist gereleveerde feit zou men zelfs kunnen zeggen: een zekere onbescheidenheid — om op deze plaats toch de aandacht te vragen voor een bepaalde zijde van het vraagstuk van de reorganisatie der zelfstandige organisatie van het bedrijfsleven. Dat zulks niettemin geschiedt, moge zijn verontschuldiging

vinden in het feit, dat in de ons bekende rapporten e.d. tot dusverre geen of althans geen adequate aandacht werd gewijd aan een aspect van deze zaak, dat die aandacht naar onze stellige overtuiging toch ten volle verdient. Wij hebben op het oog de samenbundeling van de ondernemingen, welke haar bedrijf maken van den import en export, den transitio- en den driehoekshandel. Een korte beschouwing daarover moge daarom hier een plaats vinden en wel achtereenvolgens een summier overzicht van de huidige situatie, een critisch commentaar daarop en een schets van eigen meening.

De huidige situatie der bedrijfsorganisatie.

De Organisatie-Commissie vereenigde alle ondernemingen, welke werkzaam zijn op het gebied van den handel in één hoofdgroep van dien naam, welke vervolgens werd onderverdeeld in een drietal bedrijfstgroepen, onderscheidenlijk voor den Groothandel, den Detailhandel en de Tusschenpersonen. Deze opzet heeft niet nagelaten van den aanvang af vele en velerlei critiek uit te lokken³⁾, waarop hier evenwel, als zijnde voor ons doel niet van rechtstreeksch belang, niet behoeft te worden ingegaan. Slechts willen wij aanknoopen bij de door verscheidenen geuite teleurstelling over het feit, dat de organisatorische opbouw bij den handel zoodanig is, dat in de hiërarchie van ondervakgroepen tot hoofdgroep de handelsbedrijven steeds in een organisatie van „lagere” orde zijn ingedeeld dan de fabricagebedrijven. Om een concreet voorbeeld te noemen: een aardewerkfabriek ressorteert onder een (industrie-)vakgroep, een groothandel in serviesgoed onder een (groothandels-)ondervakgroep.

Bijzondere consequenties heeft de ten aanzien van den handel gekozen structuur, en meer in het bijzonder de onderverdeling van de Hoofdgroep „Handel” in slechts 3 bedrijfstgroepen, gehad voor de ondernemingen, welke haar werkterrein vinden op het gebied van den internationalen goederenhandel. Deze ondernemingen toch — en wij hebben in het hieronder volgende speciaal op het oog de specifieke im- en exporthuizen, derhalve niet de artikelsgewijs gespecialiseerde groothandelsbedrijven, welke zich mede op den in- en uitvoer der door hen verhandelde goederen toeleggen — zagen zich genoodzaakt zich te doen inschrijven bij een veelheid van organisaties. Zelfs is dat in die mate het geval, dat althans de groote handshuizen, wier handelsobjecten in normalen tijd plegen te varieeren van smalspoorlocomotieven tot meubelen en van suikerwerk tot pootaardappelen, in theorie bij alle groothandelsorganisaties zijn „aangesloten”. Rest nog te vermelden, dat eenige, doch lang niet alle vakgroepen aparte ondervakgroepen hebben voor im- en/of exporteurs, respectievelijk commissionairs en transitohandelaars: Bij de vakgroepen, waar zulks niet het geval is en voor dat doel evenmin van het lapmiddel van de instelling eener zgn. sectie gebruik is gemaakt, gaat de in dit opstel bedoelde categorie bedrijven geheel schuil onder de „normale” leden.

Bezwaren van de huidige organisatie.

De hier summier geschetste huidige situatie overziende, springt het in de eerste plaats in het oog, dat deze voor betrokkenen aanzienlijke praktische bezwaren met zich brengt. Zoo zijn zij gehouden tot betaling van vele en daarenboven allesbehalve op uniforme wijze vastgestelde contributies. Weliswaar mag worden aangenomen, dat de heffende organisaties bij het opleggen der kostenomslagen over het algemeen gevolg gegeven hebben aan het meermaals door de hiërarchisch hogere groepen kenbaar gemaakte desideratum bij de vaststelling der bijdragen de bijzondere positie, waarin de im- en exportbedrijven ver-

¹⁾ Datum van het zgn. „Basisbesluit”.

²⁾ Men vergelijke „E.-S.B.” van 4 Juli 1945, pag. 30 e.v., waar door Mr. W. F. Lichtenauer o.a. een overzicht werd gegeven van de vele vraagstukken, welke daarbij de aandacht vragen.

³⁾ Speciaal moge in dit verband worden verwezen naar de gedegen artikelen in „Hafabo”, Jaargang 1942, No. 8, en „Afvalstoffen”, van 1 en 15 November 1942.

keeren, niet uit het oog te verliezen, doch niettemin bestaat er reden te veronderstellen, dat alleen al dit aspect van de zaak betrokkenen weinig zal bevredigen. Het weinig geslaagde van de huidige constructie komt overigens ook op ander terrein aan het licht. Onder de vakgroepen, die de internationale tusschenhandelaren niet geheel als *quantité négligeable* beschouwen, zijn er namelijk talrijke — en ongetwijfeld strekt dit haar tot eere — die er voortdurend op bedacht zijn hun van voorlichting te dienen op het gebied van door de Overheid, zoewel hier te lande als in den vreemde, getroffen maatregelen, afzetmogelijkheden, transportproblemen e.t.q. Dit nu moet er noodwendig toe leiden, dat de bedrijven in kwestie niet zelden over één onderwerp door talrijke groepen tegelijkertijd worden voorgelicht in even zoovele separate circulaire's. Voegt men hier tenslotte nog bij de analoge verschijnselen, die zich veelal voordoen bij het houden van enquêtes e.d., alsmede het beroep, dat op een betrekkelijk weinig talrijk aantal figuren wordt gedaan voor het lidmaatschap van het bestuur der bovenbedoelde ondervakgroepen voor exporteurs, dan is het beeld der verwarring wel ongeveer volmaakt.

Doch er is meer, daar naast de practische bezwaren, welke hier de revue passeerden, ook ernstige principieele nadeelen aan de vigeerende regeling verbonden zijn. Dit wordt aanstonds duidelijk, indien men bedenkt, dat het kleinste gemeene veelvoud van de hier te lande bestaande exporthuizen niet ligt bij de gevoerde artikelen, doch bij de voor die bedrijven specifieke problemen, zooals daar zijn financieringsvraagstukken, im- en exportcredietgaranties, verschepingsaangelegenheden, het vraagstuk van den directen (industrie-) naast den indirecten (handels-) export, berichtenverkeer, handels- en betalingspolitiek, personeelsopleiding e.d. Inderdaad ligt ook wat deze en soortgelijke vraagstukken betreft, de belangstelling niet bij alle exporthuizen in dezelfde richting.

Voorzover hierbij echter van heterogeniteit gesproken kan worden, heeft deze echter o.i. veeleer een regionaal dan een artikelsgewijs karakter. Sprekend is, wat dit punt betreft, dat destijds ook bij de „oude” exporteursverenigingen het accent meer viel op het afzetgebied (Nederlandsch-Indië, Zuid-Amerika, Randstaten enz.) dan op de verhandelde producten. Duidelijker nog wordt dit, indien men zich voor oogen stelt hoezeer naast de industrie ook de handel bij de Nederlandsche Kamers van Koophandel in het buitenland betrokken was.

Conclusies en voorstellen.

Het inlossen van het gegeven woord, na het voorafgegangene een constructieve bijdrage te leveren, welke tot verbetering van het bestaande zou kunnen leiden, valt moeilijk. Hoe belangrijk, naar onze stellige overtuiging, deze zaak ook zijn moge, zij vormt tenslotte slechts een onderdeel van de organisatie van het bedrijfsleven als geheel, met name indien deze in de toekomst ook de werknemers zou gaan omvatten. Dit brengt met zich, dat een eigen visie op de doelmatigste organisatie van den internationalen tusschenhandel slechts dan waarde heeft, indien deze zich verdraagt met den achtergrond van den opbouw van het georganiseerde bedrijfsleven in den ruimsten zin, een achtergrond, waarover thans nog een dikke mist hangt. Wijzende op het belang eener doelmatige samenbundeling der bij den buitenlandschen handel betrokken belangen, mogen wij niet nalaten er terloops op te wijzen, dat volgens schattingen deze niet minder dan 2/3 van de totale Nederlandsche handelsomzetten uitmaakte⁴⁾, welk cijfer de grootte dezer belangen wel duidelijk in het licht stelt. Reeds voor den oorlog werd trouwens in vele landen de groote betekenis van een doelmatige organisatie van den export duidelijk ingezien, terwijl ook hier te lande veel activiteit op dat gebied is ontwikkeld. Thans komt

⁴⁾ Vgl. Dr. J. C. C. Rupp, „De werkzaamheden der Organisatiecommissie”, pag. 83.

deze aangelegenheid ons met name voor Nederland actueeler voor dan ooit, een zienswijze, welke wel nauwelijks toelichting zal behoeven⁵⁾.

Uitgaande van de praemisse, dat de op het gebied van den buitenlandschen handel werkzame bedrijven groote, niet rechtstreeks met de verhandelde artikelen verband houdende, gemeenschappelijke belangen hebben, ware te streven naar een aparte organisatie, voor dien tak van het bedrijfsleven. Deze organisatie zou als toporgaan op de bres kunnen staan voor de behartiging van alle aan het eind van paragraaf 3 opgesomde belangen, voorzover deze niet een uitgesproken regionaal karakter hebben. Zij zou in samenwerking met de Overheid zeker nuttig werk kunnen doen voor de economische representatie van Nederland in den vreemde, researchwerk kunnen verrichten⁶⁾, de Regeering omtrent al deze zaken van advies kunnen dienen, c.q. taken van haar kunnen overnemen⁷⁾.

Naar gelang van de daaraan blijkende behoefte, zou kunnen worden overgegaan tot onderverdeling in op bepaalde geographische gebieden georiënteerde lagere groepen. Voor een juiste afgrenzing van competenties zou moeten worden zorg gedragen. Ten aanzien van de financiering ware te streven naar een regeling, welke enerzijds, met inachtneming van de allerwege te betrachten zuinigheid, een behoorlijk apparaat zou mogelijk maken en anderzijds betrokkenen beter zou bevredigen dan de situatie, zooals deze thans is. Bestaande, c.q. nog op te richten, zgn. tweelanden-organisaties zouden met de door ons voorgestelde groepen „verbonden”⁸⁾ dan wel daardoor vervangen kunnen worden. De samenstelling der besturen zou een punt van nauwgezette overweging dienen uit te maken, evenzeer als de registratie der aan te sluiten ondernemingen⁹⁾ en de eventuele benoeming van een regeeringsvertegenwoordiger. Dit zijn alle vragen van betrekkelijk secundair belang. Hoofdzak is, dat, indien wij ons niet vergissen, op de wijze, welke wij suggereerden, een organisatie zou worden opgebouwd, welke recht doet wedervaren aan de uitzonderlijke betekenis, welke de buitenlandsche handel voor Nederland heeft en welke zeer zeker, en dit is een punt van niet te onderschatten betekenis, zou leven in de kringen der betrokkenen.

Wij zijn er ons van bewust, dat hiermede niet volstaan zou kunnen worden, aangezien anders de aan één zijde verkregen winst, te weten de vereeniging van internationale tusschenhandelaren c.a. in één eigen organisatie (met volgens geographische criteria opgebouwde onderverdelingen), aan de andere zijde eenigermate verloren zou gaan door het feit, dat in de artikelsgewijs gegroepeerde organisaties — welke, naar wij hier aannemen, in één of anderen vorm gehandhaafd zullen worden — deze zelfde handelaren niet vertegenwoordigd zouden zijn. Maatregelen om in deze lacune te voorzien zouden noodig en ook zeker te bedenken zijn. Zoo zou, om slechts een enkele suggestie te doen, een Bedrijfsgroep „In-, Uit- en Doorvoerhandel”, of hop die organisatie ook heeten moge, kunnen overgaan tot de instelling van een aantal commissies, corresponderende met de in het vooruitzicht gestelde verticale organisaties van het bedrijfsleven. Coördinatie van werkzaamheden zou ook hier zeker mogelijk zijn. Daarenboven zouden, bij daaraan blijkende behoefte, de im- en exporteurs collectief bij de voor hen in aanmerking komende verticale organisaties kunnen worden ingeschreven op dezelfde wijze als dat reeds thans bij verscheidene handelsvakgroepen is geschied. Het instituut der „vrije” vereenigingen

⁵⁾ Kort na het ter perse gaan van dit artikel medden de dagbladen, dat in België de vorming van een exportraad wordt overwogen.

⁶⁾ Men vergelijkte de doelstelling van het onlangs opgerichte Nederlandsch Overzee Instituut.

⁷⁾ Vgl. Prof. Mr. A. N. Molenaar, „Staatkundige perspectieven”

⁸⁾ Vgl. Art. 4, lid 3, van het „Besluit op de Kamers van Koophandel en Fabrieken”.

⁹⁾ Men denke in dit verband aan het zoo belangrijke vraagstuk van de samenwerking in den export en het euvel der gelegenheids-exporteurs.

zou zijn waarde kunnen behouden met name voor die bedrijfstakken (condens, aardappelen e.d.), waarin op grond van een bepaalde homogeniteit van belangen daaraan behoefte wordt gevoeld.

Wij herhalen, dat wij in het voorafgaande in hoofdzaak op het oog hadden de algemeene handelshuizen. Ten aanzien van de op één of weinig artikelen gespecialiseerde importeurs en exporteurs ligt de zaak eenigszins anders. In tegenstelling met eerstbedoelde categorie zal dan ook bijv. een importeur van Japansch aardewerk zich beter op zijn plaats gevoelen bij een organisatie voor keramische producten — ongeacht de vraag, of deze nu verticaal dan wel in eerste instantie horizontaal is opgezet — dan bij een eventuele Bedrijfsgroep „In-, Uit- en Doorvoerhandel”. Waarschijnlijk zou daarom te hunnen aanzien de oplossing het best in omgekeerde richting gezocht kunnen worden: aansluiting in de eerste plaats bij de voor het verhandelde product competente vakgroep en daarnaast eventueel collectieve registratie bij de in dit opstel bepleite organisatie voor den internationalen tusschenhandel.

Drs. C. A. A. VAN LUTTERVELT.

DEVIEZENBESLUIT 1945.

Uitvoeringsvoorschriften ¹⁾.

De bij deze materie betrokken ministers hebben voor de toepassing van het nieuwe Deviezenbesluit drie beschikkingen uitgevaardigd, nl. de Deviezenreisbeschikking 1945, de Deviezenbeschikking Grensarbeiders 1945 en de Documentenbeschikking 1945, waarvan alleen de eerste even besproken dient te worden, daar de regeling ten behoeve van de grensarbeiders slechts van plaatselijk belang is en practisch geen verandering heeft ondergaan, terwijl de Documentenbeschikking uitsluitend technische voorschriften geeft betreffende de bij in- en uitvoer van goederen aan de douanebeambten over te leggen bescheiden.

De *Deviezenreisbeschikking* 1945 vertoont weinig verschil met haar voorgangster op dit gebied. Afgifte van betaalmiddelen, etc., is slechts zonder vergunning veroorloofd aan deviezenbanken, wanneer dit geschiedt aan bezitters van een geldig paspoort, plus een geldige „*Ordre de Mission*”. De afgifte moet door de bank in het paspoort aangeteekend worden, terwijl aan de grens alle beschikbare betaalmiddelen, accreditieven, etc., op een formulier genoteerd worden, waarop bij terugkeer van den reiziger wederom de nog in zijn bezit zijnde waarden worden aangeteekend. Deze waarden moeten vervolgens binnen drie dagen aan De Nederlandsche Bank of een deviezenbank ten verkoop worden aangeboden.

Op gelijke wijze dienen niet-ingezetenen, die ons land bezoeken, bij het passeeren van de grens, zoowel op de heen- als op de terugreis, een opgave te doen van de in hun bezit zijnde betaalmiddelen, geldswaardige papieren, etc. Zij mogen bij de deviezenbanken geld opnemen of inwisselen tot door De Nederlandsche Bank te bepalen maxima. De voor alle bovenstaande gevallen geldende maxima zijn door De Nederlandsche Bank vastgesteld door middel van de *Deviezenbekendmaking No. 9/45*.

Wij zijn hiermede gearriveerd bij de deviezenbekendmakingen, waarin, zooals reeds vermeld is, de nadere voorschriften vervat zijn, die De Nederlandsche Bank met machtiging van de hierbovengenoemde ministers mag geven voor het uitvoeren of toepassen van het Deviezenbesluit 1945.

Van deze voorschriften is van veel belang de *Deviezenbekendmaking 1/45 betreffende binnenlandsche vorderingen van niet-ingezetenen*.

Voor beschikkingen over vorderingen van niet-ingezetenen wordt in principe altijd vergunning verleend, indien het de gebruikelijke periodieke disposities betreft wegens onderhoudskosten, ondersteuning, verzekeringspremies, beheer van binnenlandsch vermogen, etc.

Geen vergunning is echter vereischt voor bovenstaande disposities, indien de vordering aan een niet-ingezetene in de *Overzeesche Gebiedsdeelen* behoort, terwijl een ingezetene aan een dergelijke niet-ingezetene zelfs zonder vergunning *crediet* mag verlenen voor het doen van betalingen van de hierboven genoemde soort.

Bijzondere rekeningen ten name van niet-ingezetenen kunnen, zooals vroeger ook reeds het geval was, thans wederom met vergunning geopend worden voor het crediteeren, resp. debiteeren van in de vergunning genoemde periodieke inkomsten en uitgaven, met dien verstande echter, dat in tegenstelling met de vroeger geldende regeling een *debet-saldo* ten laste van een bijzondere rekening voortaan slechts zal worden toegestaan, indien de rekeninghouder in de *Overzeesche Gebiedsdeelen* woont. Voor een dergelijke credietverleening is natuurlijk vergunning noodig, tenzij dit crediet strekt voor de hierboven genoemde gebruikelijke periodieke disposities wegens onderhoudskosten, etc., waarvoor het openen van een bijzondere rekening dus geen zin heeft.

Ten behoeve van de andere niet-ingezetenen, dus woonachtig buiten de *Overzeesche Gebiedsdeelen*, wordt echter de mogelijkheid geopend, naast een debetrekning, die dus een statisch karakter krijgt, nog een bijzondere rekening te onderhouden voor de periodieke inkomsten en uitgaven, doch deze bijzondere rekening dient dan steeds een voldoende credit-saldo aan te wijzen om de periodieke betalingen te kunnen verrichten.

Vrije guldensrekeningen ten name van niet-ingezetenen kunnen ontstaan door crediteering van de opbrengst van aan De Nederlandsche Bank verkocht goud, doch komen in de practijk vrijwel niet voor.

De *Deviezenbekendmaking 2/45*, betreffende *debet- en creditrente, provisies en andere kosten* op rekeningen in buitenlandsche geldsoort van ingezetenen en op rekeningen van niet-ingezetenen, is wel belangrijk, doch practisch gelijk aan de vroeger geldende regeling en levert weinig op, dat het vermelden waard is.

Daarentegen leveren de voorschriften, t. a. v. het *incasseeren van buitenlandsche vorderingen*, vervat in de *Deviezenbekendmaking 3/45*, wel nieuwe gezichtspunten op.

In de eerste plaats moet in dit verband genoemd worden de *verplichting* voor ingezetenen om hun buitenlandse vorderingen te innen, zoodra deze opeischbaar zijn, vanzelfsprekend met inachtneming van den in verband met den aard der vordering gebruikelijken termijn.

Als innen van een vordering wordt ook beschouwd het storten van de verschuldigde som door den niet-ingezetene-debiteur ten gunste van den schuldeischer bij een bank in het land, waar de debiteur woonachtig is. Op deze wijze heeft juridisch slechts schuldvernieuwing plaats, d.w.z. de eene debiteur wordt door den anderen (de bank) vervangen, maar het doel van deze voorschriften, nl. het veilig stellen van de deviezenbelangen van ons land, wordt er wel mede bereikt. Om deze reden mag een dergelijke crediteering van een ingezetene rechtstreeks bij een bank dan ook slechts plaats hebben, indien de ingezetene niets aan deze bank verschuldigd is, noch krachtens een bestaande rechtsverhouding zal of kan zijn, daar anders door compensatie de vordering geheel of gedeeltelijk teniet zou gaan.

Hetzelfde streven, nl. het veilig stellen van de deviezenbelangen van ons land, ligt natuurlijk ook ten grondslag aan de verplichting tot *incasseeren*, daar een Nederlandsche crediteur anders zijn vordering zou kunnen laten voortbestaan, totdat hij een gelegenheid zou krijgen om er zelf gebruik van te maken, bijv. voor reisgeld bij bezoek van het betreffende land.

Behalve door opdracht te geven het verschuldigde be-

¹⁾ Zie ook: „Deviezenbesluit 1945” in „E.-S. B.” van 15 November jl.

drag bij een bank te storten, kan de crediteur natuurlijk ook gebruik maken van een wissel of ander incassopapier, waartoe de bekendmaking ook cheques rekent; theoretisch is m.i. deze opvatting zeer aanvechtbaar, daar de schuldeischer de door den debiteur of door een derde getrokken cheque ter betaling van zijn vordering ontvangt, zoodat het geen incassopapier van den crediteur betreft. Wel moet de betreffende cheque nog geïnd worden, maar dit is een op zich zelf staande handeling, die in wezen geheel los staat van het incasseeren van de oorspronkelijke vordering. Het doel van het voorschrift is echter, dat men voor het incasseeren van een ter betaling ontvangen cheque gebruik zal kunnen maken van dezelfde faciliteiten, die ook voor het innen van wissels e.d. gelden.

Deze faciliteiten houden het volgende in: buitenlandsch incassopapier mag zonder vergunning overgedragen worden aan een *gemachtigde*, d.w.z. aan een ingezetene, die een vergunning heeft ontvangen om als gemachtigde op te treden, welke vergunningen alleen verleend worden aan personen of instellingen; die van het innen van dergelijk papier hun beroep maken. De gemachtigde kan vervolgens zonder vergunning het incassopapier uitvoeren en ter inning geven aan een buitenlandschen correspondent.

De op welke wijze ook door het incasseeren verkregen buitenlandsche valuta moet aan De Nederlandsche Bank worden verkocht, tenzij deze geen belangstelling voor die valuta heeft, in welk geval de oorspronkelijke schuldeischer naar eigen keuze gecrediteerd kan worden in die buitenlandsche geldsoort of afrekening in guldens kan verkrijgen.

Incassopapier ten laste van een ingezetene mag zonder vergunning worden ingevoerd, doch voor het complex van handelingen, waaruit het incasseeren kan bestaan, is vergunning noodig, nl. een vergunning ten behoeve van den schuldenaar, hetzij om het incassopapier te betalen, hetzij om de aan het papier ten grondslag liggende schuldverplichting te voldoen.

In de *Deviezenbekendmaking 4/45* betreffende inning van *coupons en dividendbewijzen*, etc., is thans eveneens de *verplichting* opgenomen om betaalbaar gestelde buitenlandsche coupons en dividendbewijzen, aflosbaar gestelde buitenlandsche effecten en liquidatie-uitkeeringen of gedeeltelijke kapitaal terugbetalingen op buitenlandsche effecten te incasseeren. Deze opsomming is limitatief, dus er bestaat alleen een verplichting om vorderingen in *contanten* te incasseeren; deze verplichting geldt niet voor het verkrijgen van aandelen door middel van stock-dividenden, claims e. d. of voor het verkoopen daarvan.

Ook de regeling, betreffende het incasseeren van coupons, dividendbewijzen, etc., is in groote trekken gelijk gebleven aan de vroeger van kracht geweest zijnde voorschriften, doch eenige wijzigingen verdienen de aandacht.

In de eerste plaats zijn de faciliteiten voor het incasseeren van coupons, etc., van *binnenlandsche effecten*, die aan *niet-ingezetenen* toebehooren, slechts van toepassing, als de ingezetene, die voor het incasseeren zorg draagt, zich er van overtuigd heeft, dat de betreffende effecten reeds vóór 10 Mei 1940 in het bezit van den huidige eigenaar waren, of dat laatstgenoemde deze stukken na dien datum met vergunning verkregen heeft. Deze voorwaarde geldt ook voor niet-ingezetenen in de Overzeesche Gebiedsdeelen, daar voor deze categorie niet-ingezetenen geen uitzondering wordt gemaakt, zooals t. a. v. buitenlandsche effecten het geval is, die ten behoeve van niet-ingezetenen in de Overzeesche Gebiedsdeelen op dezelfde wijze geïncasseerd kunnen worden als voor ingezetenen toegestaan is, behoudens enkele kleine verschillpunten, bijv., dat een uit een incasso voortspruitend bedrag in guldens op een rekening ten name van den niet-ingezetene bij een bank moet worden gecrediteerd.

De thans geldende regeling t. a. v. aan niet-ingezetenen

toebehorende binnenlandsche effecten is uitdrukkelijk niet van toepassing verklaard op Nederlandsche certificaten van Duitse effecten, zoodat voor het incasseeren van certificaat-coupons (etc.) van dergelijke stukken vergunning vereischt is, indien de eigenaar als niet-ingezetene wordt beschouwd.

Op grond van *Deviezenbekendmaking 5/45* is geen vergunning vereischt voor het betalen van door niet-ingezetenen aan het Rijk verschuldigde belastingen, invoerrechten en accijnzen of van belastingen, die aan een *Provincie, Waterschap of Gemeente* moeten worden voldaan.

Voor het betalen van deze schulden mag men niet alleen over binnenlandsche betaalmiddelen of vorderingen van den niet-ingezetene beschikken, maar ook over de hem toebehorende *Nederlandsche staatsobligaties*, zooover deze, volgens de leeningsvoorwaarden, voor het delgen van belastingen kunnen worden aangewend.

Tenslotte belanden wij bij de laatste *Deviezenbekendmaking*, die hier-besproken zal worden in verband met de geringe importantie van de nog resterende thans gepubliceerde uitvoeringsvoorschriften, nl. de *Deviezenbekendmaking No. 7/45, betreffende het beheer en de afwikkeling van gemeenschappen*.

Vanzelfsprekend geeft de bekendmaking eerst een definitie van het begrip „gemeenschap”, waaronder voor de toepassing van deze bepalingen verstaan wordt: „alle onverdeeldheden met uitzondering van vereenigingen, maat- en vennootschappen en van huwelijksgemeenschappen, zolang deze niet zijn ontbonden”. Dat de gemeenschap van goederen van een nog bestaand huwelijk buiten de sfeer van deze voorschriften valt, spreekt wel vanzelf, wat eveneens geldt t. a. v. de vermogens van vereenigingen, maat- en vennootschappen, terwijl verder alle onverdeeldheden onder het begrip gemeenschappen vallen, dus ook boedels, waaronder hier verstaan wordt: „nalatenschappen en door den dood ontbonden huwelijksgemeenschappen”. Dit laatste is van belang, omdat voor boedels een gedeeltelijk afwijkende regeling geldt. Het is logisch, dat door den dood ontbonden huwelijksgemeenschappen en de nalatenschappen op gelijke wijze behandeld worden, daar zij nauw met elkaar in verband staan. Wanneer immers een echtgenoot(e) overlijdt en er heeft een gemeenschap van goederen tusschen de echtgenooten bestaan, dan moet eerst scheiding en deeling van deze gemeenschap plaats hebben om vast te stellen, waaruit de nalatenschap van de(n) overleden echtgenoot(e) bestaat (vanzelfsprekend alleen indien er nog een andere erfgenaam dan de overblijvende echtgenoot(e) is), vervolgens moet de nalatenschap gescheiden en gedeeld worden tusschen de(n) echtgenoot(e) en één of meer erfgenamen.

De *Deviezenbekendmaking* onderscheidt in de behandeling van de gemeenschappen drie fasen, nl: 1e. beheer en afwikkeling, 2e. scheiding en deeling, 3e. levering aan de deelgerechtigden van de toegescheiden waarden, welke fasen hieronder ook afzonderlijk in het kort zullen worden behandeld.

Alleen bij de *eerste* fase, beheer en afwikkeling, wordt onderscheid gemaakt tusschen de behandeling van bepaalde boedels en van de andere gemeenschappen en dit geldt uitsluitend voor den tijd van één jaar vanaf den sterfdag van den erflater. Daarna worden alle gemeenschappen gelijk behandeld. Indien *zowel ingezetenen als niet-ingezetenen* in een boedel gerechtigd zijn, zoodat deze boedel als niet-ingezetene beschouwd moet worden, kunnen gedurende dat eerste jaar voor het afwickelen en beheeren daarvan zonder vergunning allerlei handelingen plaats vinden, zooals bijv. het verkoopen van binnenlandsche waarden, het innen van vorderingen op ingezetenen door den boedelbeheerder, het betalen aan ingezetenen van oude schulden van den erflater en van de begrafenis- en

boedelschulden, etc., het uitkeeren van legaten aan ingezetenen in binnenlandsche waarden.

Na dit jaar wordt een dergelijke boedel op gelijke wijze behandeld als alle gemeenschappen, waarin niet-ingezetenen gerechtigd zijn, d.w.z. er kan een bijzondere rekening voor worden geopend ten name van de gezamenlijke gerechtigden.

Voor de *scheiding en deeling van gemeenschappen* (inclusief boedels) is in twee gevallen geen vergunning vereischt, nl.:

1e. indien alleen ingezetenen deelgerechtigd zijn;

2e. indien de gemeenschap geen buitenlandsche waarden of binnenlandsch onroerend goed bevat, doch uitsluitend uit binnenlandsche vermogenswaarden bestaat, die overeenkomstig ieders aandeel tusschen de gerechtigden worden verdeeld.

In alle andere gevallen is vergunning vereischt, waarbij er op gelet wordt, of aan de ingezetenen overeenkomstig hun aandeel wel voldoende buitenlandsche waarden en binnenlandsch onroerend goed is toebedeeld.

Het *leveren* van de toegescheiden vermogenswaarden kan aan ingezetenen altijd zonder vergunning geschieden, ook indien het buitenlandsche waarden betreft, maar de levering aan niet-ingezetenen is steeds vergunningsplichtig. Dergelijke vergunningen worden echter in principe zonder meer verleend, mits de binnenlandsche waarden, die aan de niet-ingezetenen zijn toegescheiden, voorzover mogelijk aan de hoede van binnenlandsche bankinstellingen worden toevertrouwd.

Bovenstaande beschouwing over de nieuwe deviezenvoorschriften moest uit den aard der zaak een beschrijvend karakter dragen en heeft weinig nieuwe gezichtspunten opgeleverd, wat, naar mij voorkomt, in dit geval niet betreurd behoort te worden, daar hieruit blijkt, dat de vroeger geldende bepalingen hun levensvatbaarheid bewezen hebben en slechts wat aan de omstandigheden aangepast en bijgeschaafd dienden te worden. Een ander voordeel is bovendien, dat de overschakeling op de nieuwe voorschriften in de praktijk zonder veel schokken heeft plaats gehad, wat in dezen tijd, waarin vooral het bankbedrijf onder velerlei bepalingen bedolven wordt, van niet te onderschatten belang is.

Mr. J. H. FRANSEN VAN DE PUTTE.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De tarieven op de geldmarkt vertoonden in de afgelopen week een verdere stijging met ongeveer $\frac{1}{16}$ pCt., behalve voor de lange termijnen. De stijgende tendens bleef onveranderd aanwezig; driemaansch promessen werden aangeboden tegen $1\frac{11}{16}$ pCt., viermaansch papier tegen $1\frac{3}{4}$ pCt., en zesmaansch promessen tegen $1\frac{13}{16}$ pCt. Jaarpapier bleef gehandhaafd op $2\frac{1}{8}$ tot $2\frac{3}{16}$ pCt. Het aanbod van callgeld was iets ruimer als gevolg van het feit, dat vervallen promessen door de houders dikwijls niet in schatkistpapier worden herbelegd, maar tijdelijk voor de ter beschikking gekomen middelen emplooi wordt gezocht in den vorm van daggeldleeningen, welke tegen 1 pCt. aan geldnemers werden verstrekt.

Overigens bleef de situatie op de geldmarkt gekenmerkt door een zekere schaarschte; de toeneming van de post beleeningen op den jongsten weekstaat van De Nederlandsche Bank met niet minder dan f 12 miljoen in vergelijking met de voorafgaande week, wijst wel zeer sterk in deze richting. De weekstaat geeft verder ook omvangrijke mutaties te zien: de oude bankbiljettencirculatie verminderde met f 22 miljoen, terwijl de nieuwe uitgifte een stijging van f 52 miljoen te zien gaf. Dit laatste zal blijkens de uitlatingen van den minister van Financiën, voorlopig nog wel aanhouden, waarbij het van belang zou zijn te weten, in hoeverre hier een deblokkeering, dan

wel een omzetting van giraal in chartaal geld heeft plaats gevonden. Het saldo van het Rijk daalde met f 27 miljoen, ondanks de sterke vermindering der geblokkeerde saldi, zoodat aan de Schatkist blijkbaar vrij zware eischen werden gesteld. De „saldi van Anderen” vermeerderden met f 79 miljoen.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnenl. wissels open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opeisb. schulden.
19 Nov. '45	5.234.643	211.895	5.519.432	5.037.161
12 „ '45	5.233.086	196.465	5.502.773	5.020.660
5 „ '45	5.232.604	178.955	5.484.781	5.002.686
29 Oct. '45	5.222.334	183.232	5.481.388	4.999.382
22 „ '45	5.222.523	179.553	5.477.897	4.995.907
15 „ '45	5.212.597	183.536	5.471.955	4.990.119
8 „ '45	5.214.825	189.471	5.480.118	4.998.424
1 „ '45	5.203.552	201.335	5.480.709	4.999.802
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Bankassig-natiën en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schatkist-papier rechtstr. ondergebracht
19 Nov. '45	1.405.748 ²⁾	3.631.388	150.027	C2.565.344	—
12 „ '45	1.375.206 ²⁾	3.645.426	149.897	C2.592.020	—
5 „ '45	1.351.016	3.651.661	149.859	C2.513.999	—
29 Oct. '45	1.311.581	3.687.796	149.775	C2.560.265	—
22 „ '45	1.297.569	3.698.327	149.764	C2.492.804	—
15 „ '45	1.330.770	3.659.344	149.594	C2.067.338	—
8 „ '45	1.252.976	3.745.447	149.393	C1.790.893	—
1 „ '45	1.161.347	3.838.451	148.596	C1.593.143	—
6 Mei '40	1.158.613	255.174	10.230	C. 22.962	—

¹⁾ De posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandsche betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, zijn van 5 Juli 1943 af opgenomen onder de buitenlandsche portefeuille, in onzen staat samengevat als „deviezen”.

²⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 890.388.

³⁾ „ „ „ f 942.312.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandsche deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op den Staat
30 Oct. 1945	30.603	5.478	260	248	237	47.017
25 „ 1945	30.604	5.305	254	197	237	46.342
18 „ 1945	30.605	5.268	377	228	224	46.684
11 „ 1945	30.717	5.140	375	282	213	46.165
4 „ 1945	30.717	5.075	388	215	221	46.065
27 Sept. 1945	30.426	3.940	383	252	246	47.370
20 „ 1945	30.426	3.928	365	199	264	46.778

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ¹⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ²⁾
30 Oct. 1945	653	149.431	66.449	6	4.503	62.860
25 „ 1945	653	148.522	65.924	4	4.061	62.921
18 „ 1945	653	148.967	65.991	6	4.367	62.993
11 „ 1945	653	148.468	65.996	5	3.797	63.061
4 „ 1945	653	140.255	65.579	4	3.920	63.146
27 Sept. 1945	653	148.183	64.301	3	4.976	63.301
20 „ 1945	653	147.526	63.875	3	4.682	63.364

¹⁾ Waarvan f 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van den goudvoorraad. (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten en rekeningen-courant op de Bank, overgeboekt en over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

STICHTING OCTROOIBEHEER.

Het Nederlandsche Beheersinstituut maakt bekend:

Op 29 October 1945 is verleden de acte van oprichting der Stichting Beheer Vijandelijke Octrooien en Merken, p/a Octrooiraad, Willem Witsenplein 6, te 's-Gravenhage.

Deze stichting wordt korthedshalve ook wel Stichting Octrooibeheer genoemd.

In opdracht van het Nederlandsche Beheersinstituut treedt deze Stichting op als beheerder van het vermogen of gedeelte van het vermogen van natuurlijke en rechtspersonen, waarop het Besluit Vijandelijk Vermogen (Staatsblad E. 133) van toepassing is, voorzover dit bestaat uit octrooien, licenties van octrooien, andere rechten op octrooien, rechten, voortvloeiende uit octrooi-aanvragen en fabrieks- en handelsmerken.

Aan het hoofd der Stichting staat een bestuur. Voor de eerste maal treden als bestuursleden op:

Mr. J. W. Dijkmeester te Wassenaar, tevens Voorzitter; Dr. J. N. Elgersma te 's-Gravenhage; Ir. J. Al te Voorburg; Prof. Ir. D. Dresden te Delft en Drs. J. Brands te Rotterdam.

Betaling van schulden aan vijanden, N.S.B.'ers en politieke gevangenen en aflevering van aan hen toebehorende geldswaardige papieren en documenten.

Op grond van het bepaalde in de artt. 20 en 21 van het Besluit Vijandelijk Vermogen, maakt het Nederlandsche Beheersinstituut het volgende bekend:

Een ieder, die opeisbare gelden, in Nederlandsche gulden, verschuldigd is of zal worden aan een vijandelijk staat, een vijandelijk onderdaan of een persoon als bedoeld in art. 6 lid 1 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (N.S.B.'ers en politieke gevangenen), is verplicht deze verbintenis te voldoen door de verschuldigde gelden vóór 1 Januari 1946 te storten, in de gevallen, dat een beheerder is benoemd, bij dezen en in alle andere gevallen, hetzij op postrekening no. 86085 van het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage, hetzij op de rekening van het Nederlandsche Beheersinstituut bij de Nederlandsche Bank N.V., agentschap 's-Gravenhage, zonder dat eenige verdere aanmaning daartoe noodig zal zijn.

Luidt de verbintenis in Rijksmarken, dan dient de omrekening te geschieden tot den koers van f 75,36 voor R.M. 100. Is de verplichting uitgedrukt in een ander courant dan den Nederlandschen gulden of de Rijksmark, dan dient de omrekening te geschieden tot den door de Nederlandsche Bank N.V. op den dag van betaling voor de betreffende valuta genoteerden koers.

Geschiedt de betaling der verschuldigde bedragen door storting of overschrijving op een der rekeningen van het Nederlandsche Beheersinstituut te 's-Gravenhage, dan dient aan dat Instituut rechtstreeks opgave verstrekt te worden van naam en adres van den crediteur en van den aard der schuld, onder toezending van de factuur of andere op de schuld betrekking hebbende bescheiden.

Indien en voorzover de vorenbedoelde schulden op 1 Januari 1946 nog niet zijn vervallen, dient de voldoening te geschieden uiterlijk op den vervaldag.

Een ieder, die geldswaardige papieren, bewijzen van eigendom, authentieke of onderhandsche akten, bewijsstukken, documenten, boeken of bescheiden van een vijandelijk staat, een vijandelijk onderdaan of een persoon als bedoeld in art. 6 lid 1 van het Besluit Vijandelijk Vermogen (zie hierboven), of op hun vermogen betrekking hebbende, in eigendom, bezit, in bewaring of onder zijn berusting heeft, is verplicht deze vóór 1 Januari 1946 af te leveren, in de gevallen, dat een beheerder is benoemd, bij dezen en in alle andere gevallen bij het Nederlandsche Beheersinstituut (adres: Neuhuyskade 94, 's-Gravenhage).

Deze verplichting tot aflevering geldt, zoolang het Beheersinstituut niet anders bepaalt, niet voor beheer-

ders, voor De Nederlandsche Bank N.V., de N.V. Associatie-Cassa, de Kas-Vereeniging N.V. en voor alle leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel, behoudens de verplichting van de hiervoor genoemde banken en van de leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel tot aangifte ingevolge de artt. 5 en 6 van genoemd Besluit.

Niet voldoening aan de hiervoor vermelde verplichtingen is strafbaar ingevolge het Besluit Vijandelijk Vermogen.

Vacatures

DE STICHTING VAN DEN ARBEID

roept sollicitanten op voor de vervulling van de vacature van

ADJUNCT-SECRETARIS

Bij voorkeur economen met ervaring op het gebied van de regeling der loonen en arbeidsvoorwaarden. Sollicitaties uitsluitend schriftelijk met uitvoerige bijzonderheden omtrent opleiding, persoon en loopbaan aan bovengenoemde instelling, Javastraat 2b, Den Haag.

Bij een Bedrijfsorganisatie op financieel gebied is gelegenheid tot plaatsing van een

ECON. DRS. OF JURIST

Ervaring op beleggings- en publicistisch gebied strekken tot aanbeveling. Candidaten, niet ouder dan omstreeks 30 jaar, worden verzocht hun sollicitatie, onder vermelding van bekleede functies en verlangd salaris, in te zenden binnen 8 dagen na plaatsing dezer advertentie onder no. 294, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Bij den Dienst van Gemeentewerken te Utrecht, kan geplaatst worden

SOCIAAL-ECONOOM

voor survey-arbeid ten behoeve van stedenbouw, werkzaam. Salarisgrenzen f 3.515.— tot f 4.990.— te verhoogen met 15 pCt. vaste en 5 pCt. tijdelijke toelage, benevens kindertoelag volgens Gem. regeling; aanstelling boven het minimum-salaris is mogelijk. Uitvoerige eigenhandig geschr. sollicitaties vóór 1 December aan den Directeur van den Dienst voornoemd.

HET FINANCIEELE DAGBLAD

voorheen *Amsterdamsch Effectenblad en
Dagelijksche Beurscourant*

geeft voorlichting over de nieuwe maatregelen

- het bedrijfsleven
- effecten en coupons
- geld en deviezen
- uittelingen
- belastingen etc.

Abonnement per kwart f 9.— N.Z. Voorburgwal 289, A'dam C - Tel. 30545 - 36173 - 43598

Betalingsverkeer met België

Voor alle deviezenaardige gelegenheden met België verlenen wij onze bemiddeling.

Eigen vestigen in België

VAN MIERLO & Co.

BRUSSEL - ANTWERPEN

Documentaire credieten

Remises voor kosten v. levensonderhoud

Reischèques

VAN MIERLO & ZN. N.V.

Breda - Roosendaal - Bergen op Zoom

DE SCHRIFTELIJKE CURSUS
VOOR MODERNE
BEDRIJFSADMINISTRATIE

De opleiding voor de zelfstandige
administratieve functie

Secretariaat: Beursgebouw - Kamer 321 - Rotterdam
Prospectus op aanvraag

De **NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ**, N.V.

(DEVIEZENBANK)

verstrekt Inlichtingen aangaande de
NIEUWE DEVIEZENBEPALINGEN

gispén

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

De Aanvullende Brandpolis

van

De „Assumij” van 1896 N.O.

's-Gravenhage

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

N.V. Louis Dobbelmomn
Rotterdam

KOFFIE

THEE

rijnlandsche
betonbouw maatschappij n.v.

spoorsingel 64 - delft - telef. 1846

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten

Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Telefoon 20845 — 21889 — 40631

Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

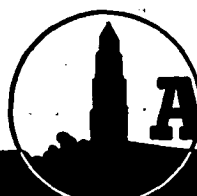
Juist nu bieden de Watson machines, behorende tot het
Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op efficiënte
en snelle wijze die administratieve voorlichting te geven, welke voor
den wederopbouw van het Nederlandsche Bedrijfsleven noodzakelijk is.

Onze afdeling Organisatie is paraat om U een alleszins deskundig
advies omtrent de oplossing van Uw administratieve en organisatorische
problemen voor te leggen.

Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn weer
Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON” Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.
Frederiksplein 34, Amsterdam-C — Tel. nrs: 33406, 33656, 31856

N.V. LEVENSVERZEKERING-MIJ.

DE
ARNHEM

LEVENSVERZEKERING

BOVENBERGSTRAAT 7

ARNHEM

Huygen & Wessel c.v.

VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING

Amersfoort - Amsterdam

Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden